

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
FILOZOFICKÁ FAKULTA
ÚSTAV ETNOLOGIE

Historické vědy – etnologie

Ing. Binh Slavická

Částice v moderní vietnamštině
Particles in modern Vietnamese language

DISERTAČNÍ PRÁCE

Vedoucí práce: doc. PhDr. František Vrhel, CSc.

Praha 2016

ÚVOD

Ve vietnamštině existuje skupina slov označovaná jako částice, která slouží k vyjádření postoje mluvčího k adresátovi a k obsahu sdělené skutečnosti, nebo slouží k zdůraznění konkrétní části věty. Ze sémantického hlediska patří tato slova do vrstvy synsémantické, jedná se tedy o slova neplnovýznamová nebo prázdná. Ze syntaktického hlediska se mohou tato slova ve větě vyskytovat v různých pozicích. Některá se nachází pouze na začátku věty, nebo na začátku fráze, či dokonce jen před slovem; jedná se výhradně o částice zdůrazňovací. Jiná slova se nachází pouze na konci věty a to u všech typů vět, tj. věty oznamovací, tázací a rozkazovací. Tato slova označujeme jako částice koncové/finální.

V materiálech od zahraničních autorů se zmíněná slova, a mnohdy nejen ona, označují jako *particules* (fr.) nebo *particles* (ang.). Pojmenování těchto slov ve vietnamských gramatických příručkách je složité a neméně složité je i jejich zařazení do tzv. slovních druhů ve vietnamštině, neboť samotná slovnědruhovát otázka ve vietnamštině bývá nejjednodušším problémem.

Práce se zaměřuje na zkoumání výše zmíněné skupiny slov z obou hledisek, tj. ze sémantického a funkčního hlediska. Práce zkoumá, zda jsou částice ve vietnamštině slovním druhem; vymezuje kritéria pro klasifikaci částic; provádí jejich analýzu, a to na konkrétních situacích, kde se vyskytují, a popisuje jejich sémantickou charakteristiku; dále nabízí seznam částic včetně jejich možných kombinací. Práce mimoto nabízí u každé částice její možné české ekvivalenty pro jejich případný překlad do češtiny.

Základní materiály, o které se tato práceopírá, tvoří výkladové slovníky vietnamského jazyka, dále díla krásné literatury od významných vietnamských spisovatelů z let 1930–1945. Literární díla jsou důležitá zejména pro analýzu částic. Zatímco díky důležité vlastnosti vietnamštiny, tedy pevnému slovosledu, není to z funkčního hlediska složitá otázka, ze sémantického hlediska se jedná o zajímavý, ovšem nesnadný úkol. Významy, které se díky částicím dají vyjádřit, se stěží určují bez kontextu. Sebelepší výkladový slovník často nedokáže všechny nuance postihnout, proto se u některé částice nabízí např. pouze dva z pěti

možných významů, které lze pomocí částice vyjádřit. Díky vybraným příkladům je možné analyzovat a určit více významů, než jsou ty, které jsou uvedeny ve slovníku.

Cíl práce

Předmětem zkoumání této disertační práce jsou částice výše zmíněných dvou skupin. Hlavním cílem práce je charakterizovat vietnamské částice na obecné rovině a na základě vybraných příkladů provést analýzu. Materiál k analýze je čerpán z krásné literatury, konkrétně z tvorby pěti významných autorů vietnamské literatury z let 1930–1945.

K dosažení tohoto cíle je třeba řešit tyto hlavní otázky:

- a) Existují ve vietnamštině slovní druhy? Pokud ano, jaké?
- b) Jsou částice slovním druhem? Jak se liší od ostatních slovních druhů?
- c) Jaká jsou kritéria pro klasifikaci vietnamských částic?
- d) Jaká je funkční – sémantická charakteristika vietnamských částic?

Zkoumám částice jak po jejich syntaktické, tak sémantické stránce. Velký důraz je kladen na sémantickou stránku, stejně tak na modalitu jako významnou charakteristiku vietnamských částic. Při analýze užívám poznatky z lingvistické pragmatiky.

Základní seznam částic je tvořen na základě výkladových slovníků (nejnovější z nich byl vydán v roce 2011); na základě analýzy konkrétních příkladů z vybraných děl z krásné literatury jej doplňují další, hlavně o částicové výrazy.

Při sestavení seznamu vietnamských částic a následné analýze vycházím ze dvou hlavních zdrojů. První zdroj představují výkladové slovníky a gramatické příručky, druhým jsou literární díla vybraných vietnamských autorů.

Práce je rozdělena do čtyř kapitol.

První kapitola Výzkum a přehled literatury: představí významné práce týkající se částic ve vietnamštině, a to jak od zahraničních, tak vietnamských autorů. Přehled literatury uvádí důležité gramatické příručky, zejména příručky od francouzských a amerických autorů, včetně slovníků, ze kterých je pracovní soupis částic sestaven.

Všechny práce, s výjimkou jedné, se zabývají pouze malým počtem částic, přičemž se většinou jedná o částice stojící na konci věty. Kompletní seznam částic tyto práce nenabízejí. Stejně tak jej nenabízí žádná z dosud vydaných publikací o vietnamské gramatice. V období od druhé poloviny 19. století do první poloviny 20. století byla vydána řada příruček; zejména práce od francouzských odborníků v rámci lingvistických výzkumů v Indočíně, např. *Vocabulaire français-annamite: Précédé d'un abrégé de grammaire et d'un traité des particules* a *Grammaire de la langue annamite* od G. Aubareta, *Eléments de grammaire annamite* od E. Digueta. Dále *Abrégé de grammaire annamite* a *Grammaire de la langue annamite* od Trương Vĩnh Ký, *Studies in Vietnamese (Annamese) Grammar* od M. B. Emeneaua, *Việt Nam văn phạm* [Gramatika vietnamštiny] od Trần Trọng Kima, Bùi Kỳê a Phạm Duy Khiêm.

Od druhé poloviny 20. století do současnosti vychází o gramatice vietnamštiny značné množství publikací. Jmenuji např. *Việt ngữ nghiên cứu* [Výzkum vietnamského jazyka] od Phan Khôi, *A Vietnamese Grammar* od L. C. Thompsona, *Грамматика вьетнамского языка* od Nguyễn Tài Cẩn, *Vietnamese* od Nguyễn Đình Hoà, *Nghiên cứu ngữ pháp tiếng Việt* [Výzkum gramatiky vietnamštiny] od Nguyễn Kim Thản, *Hư từ trong tiếng Việt hiện đại* [synsémantická slova v moderní vietnamštině] od Nguyễn Anh Quê, *Tiếng Việt hiện đại* [Moderní vietnamština] od Nguyễn Hữu Quỳnh, *Ngữ pháp tiếng Việt- Từ loại* [Gramatika vietnamštiny – Slovní druhy] od Đinh Văn Đúc, *Ngữ pháp tiếng Việt* [Gramatika vietnamštiny] (2005) od Diệp Quang Bana, *Tiếng Việt – Sơ thảo ngữ pháp chức năng* [Vietnamština – Nástin funkční gramatiky] od Cao Xuân Hạo, a řada dalších monografií.

K získání základního seznamu částic pro další zpracování jsem vybrala vietnamské výkladové slovníky. K dispozici je několik slovníků, hodí se nám však jen ty, které mají u hesel označené slovní druhy.

Rozhodl jsem se užít slovník *Đại từ điển tiếng Việt* [Velký slovník vietnamského jazyka], který v době svého vydání (1998) byl nejobsáhlejším slovníkem ve Vietnamu. Slovník

disponuje bohatou slovní zásobou, jejíž výklad je výstižný a srozumitelný. Ve slovníku je uvedeno osm slovních druhů. Počet hesel není uveden.

V roce 2011 vyšlo čtvrté, doplněné vydání výkladového slovníku *Từ điển tiếng Việt* [Slovník vietnamského jazyka], jehož editorem je uznávaný lexikograf Hoàng Phê. Stejně jako Velký slovník vietnamského jazyka, i tento slovník uvádí osm slovních druhů.

Zjistil jsem, že mezi oběma slovníky existují rozdíly v určení částic. Zatímco ve Velkém slovníku vietnamského jazyka lze evidovat 64 hesel, která jsou označena jako částice, ve Slovníku vietnamského jazyka je jich až 104. Velký rozdíl mezi oběma slovníky mě vedl k tomu, že jsem začala zkoumat oba. Pracovně je podle jména editora a roku vydání označuji jako NY 1998 a HP 2011. Jako takové jsou uvedeny v tabulce č.4 částice podle výkladových slovníků, nebo v části analýzy u všech příkladů převzatých ze slovníků.

Gramatické příručky, výkladové slovníky a literární díla konkrétních vietnamských autorů jsou hlavními zdroji, ze kterých čerpám za účelem sestavení seznamu vietnamských částic a následné analýzy. Původně jsem chtěla využít databáze vietnamských korpusů, nakonec jsem ale od záměru ustoupila, a to nejen kvůli tomu, že v současné verzi vietnamských korpusů nelze filtrovat pouze částice, ale především z důvodu, že uvedené příklady nemají široké kontextové okolí, tudíž neumožňují hlubší analýzu. Z tohoto pohledu se ukázal ruční výběr částic z literárních děl jako nejvhodnější.

Druhá kapitola Stručná charakteristika vietnamštiny: podává informaci o klasifikaci vietnamského jazyka, pojednává o slovních druzích v moderní vietnamštině. Pozornost je věnována osobním zájmenům, protože jejich výběr často souvisí s použitím částic.

Otázka jazykové příslušnosti vietnamštiny byla předmětem výzkumu i sporu po desítky let a mezi odborníky panují odlišné názory. I přes styky s jazyky thajsko-kadaiské rodiny a pozdější silný vliv čínštiny však převládá názor, že se vietnamština geneticky řadí do **skupiny viet-muongské, větve mon-khmerské austroasijské jazykové rodiny**, (viet. *nhóm Việt-Mường, ngành Môn-Khmer, họ Nam Á*). Typologicky je **vietnamština zařazena k jazykům izolačním** (viet. *ngôn ngữ đơn lập*).

Naše práce se týká moderní vietnamštiny, tj. vietnamština zapisovaná latinkou od poloviny 19. století do současnosti. Je to jazyk, který platí po celém území Vietnamu. Ve Vietnamu se mluví třemi hlavními dialekty: severním, středním a jižním. Severní dialekt, kterým se mluví v oblasti hlavního města Hanoje a okolních provinciích, je považován za standardní vietnamštinu.

Prakticky až do doby zavedení latinizovaného písma do širokého užití a zavedení francouzštiny do veřejného života a vietnamských škol Vietnamci slovní druhy jako takové (tj. zařazení slov do skupin substantiva, verba, adjektiva, konjunktiva, pronomia atd.) nepotřebovali. Trần Trọng Kim v předmluvě knihy *Việt Nam văn Phạm* [Gramatika vietnamštiny] mimo jiné píše, že se při jejím zpracování potýkal s velmi těžkým problémem, tj. s původní neexistencí slovních druhů ve vietnamštině. Poznává, že Vietnamci při studiu klasické čínštiny rozdělují slovní zásobu na následující čtyři druhy: plnovýznamová slova (*thực từ*), neplnovýznamová slova (*hư từ*), polo-plnovýznamová slova (*bán thực từ*) a polo-neplnovýznamová slova (*bán hư từ*). Toto rozdělení slouží k básnické tvorbě, nikoliv k analýze slov, která tvoří mluvenou, nebo psanou větu. Vyslovuje přesvědčení, že zavedení slovních druhů do vietnamštiny není chyba, a to i přes odmítavý názor na aplikování západního konceptu slovního druhu do vietnamštiny. Sám slovní zásobu přiřazuje do třinácti druhů podle jejich významu a způsobu využití. Nguyễn Kim Thán identifikuje dvanáct slovních druhů. Další autoři uvádí deset slovních druhů (Đinh Văn Đức, Mai Ngọc Chừ, Vũ Đức Nghiệu, Hoàng Trọng Phiến aj.).

Každý autor nabízí svůj soupis, nebo tabulku slovních druhů. Shodli se např. u slovních druhů sémantických slov, kdežto u sysémantických slov je daná situace složitější – počet slovních druhů se liší. Z velkého množství návrhů jsem vybral tabulku v publikaci *Cơ sở ngôn ngữ học và tiếng Việt* [Základy jazykovědy a vietnamštiny]. Podle této klasifikace má vietnamština deset slovních druhů (substantiva, verba, adjektiva, numeralia, pronomia, adverbial, propozice a kojunkce, partikule a poslední druh interjekce).

Domnívám se, že vzhledem k povaze vietnamštiny, zvláště moderní vietnamštiny, která se zapisuje latinkou, jsou slovní druhy namístě. Např. tzv. jedno slovo ve vietnamštině může být slovesem, může však být i přídavným jménem; případně může být jedno slovo předložka, stejně tak ale i slovesem.

Např. slovo SÓNG:

a) *Chị ấy sống ở trong thành phố.*

/ona//žít//v//uvnitř, vevnitř//město/

= Žije (ona) ve městě.

b) *Rau sống ở trong tủ lạnh.*

/zelenina//nevařená//být//uvnitř//lednička/

= Nevařená zelenina je v lednici.

Na první pohled se zdá, že obě věty z gramatického hlediska jsou stejné.

- *chị ấy* a *rau*: jsou podměty
- *trong thành phố* a *trong tủ lạnh*: je předložka lokativu (resp. substantivum vztahující se k místu) a místa určení.
- *sống, ở*: právě tady je případný problém: *sống* v příkladu a) je sloveso, má význam „žít“, v příkladu b) je přídavné jméno; *ở* v příkladu a) je předložka lokativu, v příkladu b) je sloveso ve významu být, nacházet se někde.

Předpokládáme, že znalec vietnamštiny by slovo SÓNG v příkladu b) nepřeložil ve významu „žít“ – tedy jako sloveso, nýbrž jako „nevařený“. Pro nezkušeného studenta je však daný přístup problematický; v případě nepodchycení kontextu by si mohl daný termín vyložit jako „zelenina žije/roste v lednici“.

V této kapitole dále uvádím i informaci o vietnamských osobních zájmenech. Osobní zájmena (*đại từ nhân xưng*) ve vietnamštině jsou složitým fenoménem, a to především kvůli jejich praktickému užití. Existují původní osobní zájmena a vedle nich osobní zájmena tvořená ze substantiv označující příbuzenské vztahy, tzv. substantivní výpůjčky z příbuzenských vztahů. Ve vietnamštině rozlišujeme osobní zájmena podle vztahu mezi mluvčím a posluchačem. Rozhodující úlohu přitom hrají následující faktory: úcta, zdvořilost, respekt, neutrální nebo blízký vztah, společenské postavení, vztahy mezi podřízeným a nadřízeným, stejná či rozdílná společenská úroveň a věkový rozdíl. Na základě těchto faktů si pak mluvčí a posluchač při vzájemné komunikaci zvolí osobní zájmena. Abychom docílili svého záměru při komunikaci, je nutné tato zájmena znát, neboť fungují jako velmi účinný pragmatický prostředek pro úspěšnou komunikaci. Kvůli této důležité roli osobních zájmen v komunikaci považují za nezbytné o jejich systému podat alespoň základní informace. Tyto informace rovněž mají

sloužit jako jedno z východisek při analýze částic u literární tvorby vybraných vietnamských autorů.

Třetí kapitola Částice v moderní vietnamštině poskytuje vymezení termínu částic a kritéria pro jejich klasifikaci. Na základě výkladových slovníků je sestavena tabulka částic jako základní zdroj pro analýzu. Práce při analýze částic využívá poznatky z modality a pragmatiky, v neposlední řadě i principy zdvořilosti. Modalita je výrazný charakter částic. Účastníci komunikace, tj. mluvčí a posluchač, vždy nějakým způsobem vyjadřují svůj postoj, a to jak k posluchači, tak k obsahem sdělení, se kterým je obeznámen. Jedná se o „vztah mluvčího k obsahu promluvy (modalita subjektivní, specificky též postojová, popř. dispoziční), nebo vztah obsahu promluvy k realitě a její situaci (modalita objektivní, specificky též jistotní). Tato primárně sémantická kategorie nachází své vyjádření v různých prostředcích, mimo jiné v modálních verbech, partikulích, některých adverbích, intonaci aj.“

Významy, které lze vyjádřit částicemi, se dají určit až na konkrétním kontextu. „Every text – that is, everything that is said or written – unfolds in some context of use.“ Mluvíme zde spíše o kontextu situačním, který může být aktuální, tj. bezprostřední, týkající se především mluvčího a posluchače, a situační kontext širší, obsahující např. údaje časoprostorové nebo jiné vymezení. Dále je tzv. „kontext zkušenostní, zahrnující předpokládané sdílené znalosti účastníků komunikace o světě, v němž se komunikační událost odehrává nebo k němuž se vztahuje.“ „Z pohledu analýzy dialogických komunikátů je kontextový komplex důležitý, jak pro roli produktora (mluvčího), tak pro roli příjemce (adresáta), protože ovlivňuje nebo podmiňuje jejich vzájemné reagování založené na interpretaci replik komunikačního partnera.“

Jedna z charakteristik vietnamských částic je vyjádření zdvořilosti a s ní související honorifika. Obojí je ve vietnamštině velmi rozšířené. F. Čermák poznamenává, že „honorifika výrazně souvisejí s kulturou (a tedy antropolingvistikou) a typem uplatňované zdvořilosti.“

Než se začnu zabývat částicemi, uvádím základní typy jednoduché věty ve vietnamštině, protože je budeme dále potřebovat. Vietnamština jako izolační jazyk má pevný slovosled hlavních větných členů (S, O, V).

Tento slovosled je základní způsob pro vyjadřování gramatických vztahů mezi slovy. Běžně ke změně významu věty dojde, když slovosled měníme. Např.

1) *Con mèo bắt con chuôt.*

/klasif.//kočka//chytat//klasif.//myš//

= Kočka chytá myš.

kde *mèo* je ve funkci subjektu S, *bắt* je verbum V, ve funkci predikátu a *myš* ve funkci objektu O. Přehodíme-li slova, pak máme větu s opačným významem.

2) *Con chuôt bắt con mèo.*

/ klasif.//myš//chytat//klasif.//kočka/

= Myš chytá kočku.

Definice částic podle odborníků:

U všech autorů gramatických příruček lze shledat, že mají stejné chápání toho, co jsou to částice. Jedná se o synsémantická slova, která slouží k vyjádření postoje mluvčího k posluchači a k obsahu sdělení; jde také o prostředek k vyjádření modality. Slovníky definují částice jako takové slovo, „které je vždy přidáno do věty, vyjadřuje postoj mluvčího, jako překvapení, pochyby, výsměch, nebo radost atd. *à, u, nhi, nhé* jsou částice ve vietnamštině.“ Zato název pro částice není jednotný, viz např. *trợ ngữ từ* [pomocné slovo], *tiểu từ tình thái* (modal particles), *tình thái từ* nebo *trợ từ*. Rozhodl jsem se pro název *trợ từ*, a to čistě z praktického důvodu – tím je respektování terminologie ve výkladových slovnících, které v tuto chvíli pro nás jsou relevantní. Uvádíme charakteristiku vietnamských částic a kritéria pro jejich klasifikaci. Nejvýraznější charakter částic je jejich vyjádření modality.

Srovnajme:

- a) Nam đọc sách.= Nam čte knihu.
- b) Nam đọc sách *à*? = Name, (tak) čteš knihu?/ (Tak) Nam čte knihu.
- c) Nam đọc sách *u*? = Name, (copak) čteš knihu? ((Copak) Nam čte knihu?
- d) Nam đọc sách *nhé*! = Name, že budeš číst knihu?
- e) Nam đọc sách *mà*! = Já (Nam) přece čtu knihu./ Nam (přece) čte knihu.
- f) Nam đọc sách *ơ*! [Já (Nam) ale čtu knihu! Nam (ale) čte knihu.]

Dále můžeme mluvit o vyjádření zdvořilosti:

Srovnejme: Chào ông! = Zdravím vás, pane.

Chào ông *ạ*! = Uctivě vás zdravím, pane.

Částice ve vietnamštině můžeme do různých kategorií zařadit buď podle jejich syntaktických, nebo podle sémantických vlastností.

Podle umístění ve větě dělíme částice na ty, které stojí na konci věty (tzv. koncové /finální částice) a na ty, které stojí před slovem, frází, nebo před celou větou (tzv. zdůrazňovací částice).

Jak už je patrné z názvu, koncové částice (nebo-li finální, či větné částice) se nachází na konci věty a to ve všech typech vět, tj. ve větě oznamovací, tázací a rozkazovací. Jsou to částice, které vyjadřují cíl promluvy a vztah mluvčího k posluchači, jsou to prostředky pro vyjádření modality věty.

Podle sémantických vlastností jsou částice rozdělené na částice emocionální, hodnotící a apelové.

Na základě dvou výkladových slovníků jsem sestavila tabulku č. 4, kde jsou zahrnuta všechna slova, která jsou vedena jako částice, a přeložila jejich definice do češtiny.

Čtvrtá kapitola se zabývá analýzou částic. Vzhledem k tomu, že celkový počet částic je přinejmenším 104, jedná se o velmi komplexní práci. Rozhodla jsem se proto zaměřit hlouběji na skupinu koncových částic. Tato skupina je klíčová jak ze syntaktického, tak ze sémantického hlediska. Jedná se o skupinu čtyřiceti částic. U těch, které jsou si podobné, vybírám jen jednu.

ZÁVĚR

Tato disertační práce zkoumá jednu malou skupinu synsémantických slov ve vietnamštině. Jedná se o skupinu částic. Ve vietnamštině jde o skupinu, která je dosud stále málo prozkoumanou.

Předtím, než jsem se začala zabývat částicemi, jsem potřebovala vyřešit základní otázky, tj. zda existují ve vietnamštině slovní druhy; a pokud ano, jaké. Poté jsme řešila, zda jsou částice slovním druhem a jak se liší od ostatních slovních druhů. Na základě toho jsem si ujasnila, jaká je charakteristika částic, a vymezila tak kritéria pro jejich klasifikaci.

Problém slovních druhů je spojen s problematikou určení typologie vietnamštiny. Přes rozdílné názory se doposud převážná část odborníků přiklání k tomu, že vietnamština patří do jazykové rodiny austroasijské a je jazykem izolačním. Vietnamská jazykověda se od 20. století začala zabývat tematikou slovních druhů, což je nový fenomén, který nastal poté, co se Vietnam dostal do styku se Západem, konkrétně s francouzštinou.

Většina odborníků se shoduje v názoru, že vietnamština slovní druhy má a že v systému slovních druhů mají místo i částice. Tento nezákladní slovní druh představuje důležitou skupinu synsémantických slov ve vietnamštině. Díky částicím se dá vyjádřit postoj mluvčího k posluchači, nebo k obsahu sdělené skutečnosti.

Podle syntaktických vlastností se vietnamské částice rozdělují do dvou skupin. První skupina zahrnuje částice, které stojí na konci věty, a to jak oznamovací, tak tázací a rozkazovací věty. Říká se jí koncové, nebo finální částice. Druhá skupina obsahuje částice, které stojí vždy před slovem, frází nebo celou větou, a kladou na ně důraz. Těmto částicím se říká zdůrazňovací částice. Podle sémantických vlastností se částice rozdělují na větší celky, tj. částice emocionální, apelové a hodnotící.

Částice jsou v příručkách od Vietnamců nazývány různě. Ve shodě s výkladovými slovníky nazýváme je *trợ từ* (doslovně *slova pomocná*), přeloženo do češtiny jako částice, nebo partikule. Rozhodl jsem se pro název *trợ từ* (*tr*), který je shodný s názvem ve dvou

výkladových slovníků. Zjistil jsem, že počet slov označených jako *tr* se v obou slovnících liší.

Předmětem zkoumání této disertační práce jsou částice výše zmíněných dvou skupin. Hlavním cílem práce bylo charakterizovat vietnamské částice na obecné rovině a na základě analýzy sestavit seznam částic, a to včetně jejich možných kombinací. Materiál k analýze byl čerpán z krásné literatury, konkrétně z tvorby pěti významných autorů vietnamské literatury z let 1930–1945.

Částice jsem zkoumala jak po jejich syntaktické, tak sémantické stránce. Velký důraz byl kladen na sémantickou stránku, stejně tak na modalitu jako významnou charakteristiku vietnamských částic. Při analýze jsem vycházela z poznatků lingvistické pragmatiky.

Základní seznam částic je tvořen na základě výkladových slovníků (nejnovější z nich byl vydán v roce 2011); na základě analýzy konkrétních příkladů z vybraných děl z krásné literatury jsem jej doplnilazejména o částicové výrazy.

Částice ve vietnamštině mají složitou sémantickou charakteristiku. Identifikovat, správně chápat a využívat částice proto bývá obtížným problémem pro studující cizince, mnohdy i pro rodilé mluvčí (zvláště pro Vietnamce narozené v jiném prostředí než ve Vietnamu), neboť vedle funkčně-sémantické charakteristiky částic je tu ještě otázka sociálního a kulturního kontextu. I na to bylo přihlédnuto v analýze.

Tato disertační práce je alespoň v České republice novým zdrojem, který se komplexně zabývá vietnamskými částicemi. Věřím proto, že tato práce přispěje k lepšímu porozumění vietnamských částic a bude dílem, který poslouží jako základ pro jejich další analýzu a výzkum. Jedním z námětů pro další práci a zároveň i velikou výzvou je kompletní analýza celé skupiny částic.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- Agha, A.: *Language and Social Relations*. Cambridge, Cambridge University Press 2007.
- Akmajian A., Demers R. Harnish R.M. *An Introduction to Language and Communication*. 2. Vyd. M.I.T. Press Cambridge 1988.
- Austin, J.L. *Jak udělat něco slovy*. President and fellows of Harvard College, 1962, 1975. Přeložil Jiří Pechar. Praha: Filosofia, 2000.
- Brown, P., Levinson, S. C. *Politeness. Some Universals in Language Usage*. Cambridge: University Press, 1987.
- Cao Xuân Hạo. *Tiếng Việt – mấy vấn đề ngữ âm, ngữ pháp, ngữ nghĩa*. [Vietnamština – několi otázek z fonetiky, gramatiky a sémantiky.] Hà Nội: NXB Giáo dục, 1998.
- Cao Xuân Hạo. *Tiếng Việt, sơ thảo ngữ pháp chức năng*. [Vietnamština, funkční gramatika.] Druhé vydání. TP HCM: NXB Khoa học xã hội, 2004.
- Čermák, F. *Jazyk a jazykověda*. Praha: Pražská Imaginace 1997.
- Čermák, F. *Základy lingvistické metodologie*. Nástin hlavních principů na základě obecné teorie vědy. Praha: UK, 1993.
- Diệp Quang Ban, Hoàng Văn Thung. *Ngữ pháp tiếng Việt tập một*. [Gramatika vietnamštiny první díl.] Sơn La: NXB GD, 1999.
- Diệp Quang Ban. *Ngữ pháp tiếng Việt tập hai*. [Gramatika vietnamštiny druhý díl.] Hà Nội: NXB GD, 1999.
- Diệp Quang Ban. *Ngữ pháp tiếng Việt*. [Gramatika vietnamštiny první díl.] Huế: NXB GD, 2005.
- Đinh Trọng Lạc, Nguyễn Thái Hoà. *Phong cách học tiếng Việt*. [Stylistika vietnamštiny.] Hải Phòng: NXB GD, 1998.
- Đinh Trọng Lạc. *99 phương tiện và biện pháp tu từ tiếng Việt*. [99 stylistických prostředků a způsobů ve vietnamštině.] Hà Nội: NXB GD, 1999.
- Đinh Trọng Lạc. *Giáo trình Việt ngữ. Tập III*. [Skiptum vietnamského jazyka, III díl.] Hà Nội: NXB GD, 1984.
- Đinh Văn Đức. *Ngữ pháp tiếng Việt - Từ loại*. [Gramatika vietnamštiny – slovní druhy.] Hà Nội: NXB ĐHQG HN, 2001.
- Emeneau M.B. *Studies in Vietnamese (Annamese) Grammar*. Berkeley and Los Angeles: University of California Press, 1951

- Fasold, R. *The Sociolinguistics of Language*. Oxford: Blackwell Publisher, 1990.
- Foley W. *Functional Syntax and Universal Grammar*. Cambridge, 1984.
- Glebovová, I.I. *Фразовые частицы современного вьетнамского языка*. In: Вьетнамский лингвистический сборник. М.: Наука, 1976.
- Greenberg, J. H. *Language, Culture and Communication*. Stanford: California, 1971.
- Hirschová, M. *Pragmatika v češtině*. Praha: Karolinum, 2013.
- Hlavatá, L., Strašáková, M., Ičo, J. *Slovník vietnamské literatury*. Praha: Libri, 2011.
- Hlavatá, L., Slavická, B. *Praktická vietnamština*. Praha: Fortuna, 2003.
- Hoàng Phê (ed.). *Từ điển tiếng Việt* [Slovník vietnamského jazyka.] Hà Nội: NXB Đà Nẵng, 2011. Čtvrté vydání.
- Hoàng Phê (ed.). *Từ điển tiếng Việt*. [Slovník vietnamského jazyka.] Hà Nội: NXB KHXH, 1988.
- Hoàng Trọng Phiến. *Từ điển giải thích hư từ trong tiếng Việt*. [Slovník synsémantických slov ve vietnamštině.] Hà Nội: NXB Trí thức, 2008.
- Hole, D. *Focus articles and relatives entitles in Vietnamese*. In: Hole, D., Löbel, E. (eds.). *Linguistics of Vietnamese*. Berlin/Boston: Walter de Gruyter, 2013
- Hole, D., Löbel, E.(eds.). *Linguistics of Vietnamese*: Berlin/Boston: Walter de Gruyter, 2013.
- Holmes, J. *An Introduction to Sociolinguistics*. London: Longman, 2001.
- Horn, G. M. *Lexical-Functional Grammar*. Berlin: Mouton, 1983.
- Hữu Quỳnh. *Ngữ pháp tiếng Việt hiện đại. Từ pháp*. [Gramatika moderní vietnamštiny. Syntax.] Hà Nội: NXB GD, 1980.
- Kolektiv. *Mluvnice češtiny /2/*. Praha: Academia, 1996.
- Leech G. *Principles of Pragmatics*. London & New York: Longman, 1983.
- Leech G. *The Pragmatic Politeness*. New York: Oxford University Press, 2014
- Levinson, S. C. *Pragmatics*. Cambridge: University Press, 1983.
- Lưu Văn Lăng (ed.). *Những vấn đề ngữ pháp tiếng Việt hiện đại*. [Problémy gramatiky moderní vietnamštiny.] Hà Nội: NXB KHXH, 2008.
- Lý Toàn Thắng. *Lý thuyết trật tự từ trong cú pháp*. [Teorie slovosledu v syntaxi.] Hà Nội: NXB ĐHQG HN, 2003.
- Mai Ngọc Chừ, Vũ Đức Nghiệu, Hoàng Trọng Phiến. *Cơ sở ngôn ngữ học và tiếng Việt*. [Základy jazykovědy a vietnamština.] Hà Nội: NXB ĐHTHCN, 1992.
- Nam Cao tác phẩm Tập I* [Nam Cao – dílo, I. díl.] Hà Nội: NXB VH, 1976.
- Nguyễn Anh Quê: *Hư từ trong tiếng Việt hiện đại*. [Synsémantická slova v moderní vietnamštině.] Hà Nội: NXB KHXH, 1988.

- Nguyễn Cao Đàm.*Ngữ pháp tiếng Việt – Câu đơn hai thành phần.* [Gramatika vietnamštiny – jednoduchá věta dvoučlenná.] Hà Nội: ĐHQG HN, 2008.
- Nguyễn Đình Hoà.*Vietnamese.* Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins, 1997.
- Nguyễn Đức Dân.*Ngữ dụng học tập một.* [Pragmatika první díl.] Hà Nội: NXB GD, 1998.
- Nguyễn Hữu Quỳnh.*Tiếng Việt hiện đại.* [Moderní vietnamština.] Hà Nội: TTBS TĐBK VN, 1996.
- Nguyễn Kim Thản.*Nghiên cứu ngữ pháp tiếng Việt.* [Výzkum gramatiky vietnamštiny.] Hà Nội: NXB GD, 1991.
- Nguyễn Như Ý (ed.).*Đại từ điển tiếng Việt.* [Velký výkladový slovník vietnamštiny.] Hà Nội: NXB VHTT, 1998.
- Nguyễn Phan Cảnh.*Základy vietnamštiny.* Praha: SPN, 1984.
- Nguyễn Tài Cẩn.*Ngữ pháp tiếng Việt: tiếng, từ ghép, đoản ngữ.* [Gramatika vietnamštiny: slovo, složené slovo, syntagma.] Hà Nội: NXB KHXH, 1977.
- Nguyễn Tài Cẩn: *Từ loại danh từ trong tiếng Việt hiện đại.* [Substantiva v moderní vietnamštině.] Hà Nội: NXB KHXH, 1975.
- Nguyễn Thiện Giáp.*Từ vựng học tiếng Việt.* [Lexikologie vietnamštiny.] Hà Nội: NXB ĐHTH, 1985.
- Palmer, F. R.*Mood and Modality.* Second Edition. Cambridge: Cambridge University Press, 2001.
- Petr, J. a kolektiv.*Mluvnice češtiny 2 - Tvarosloví.* Praha: Academia 1986.
- Phạm Hùng Việt.*Trợ từ trong tiếng Việt hiện đại.*[Částice v moderní vietnamštině.] Hà Nội: NXB KHXH, 2003.
- Phan Khôi.*Việt ngữ nghiên cứu.* [Výzkum vietnamském jazyce.] Hà Nội: NXBVN, 1955.
- Pokorný, J. *Lingvistická antropologie. Jazyk, mysl a kultura.* Praha: Grada, 2010.
- Portner, P.*Modality.* GB: Oxford University Press, 2009.
- Skalička, V.*Souborné dílo, I.díl.* Praha: Karolinum, 2004.
- Skalička, V.*Souborné dílo, II.díl.* Praha: Karolinum, 2004.
- Slavická, B: *Praktická fonetika vietnamštiny.* Praha: Karolinum, 2008.
- Thompson, L. C.*A Vietnamese Reference Grammar.* Univerzity of Hawaii Press, second printing 1991.
- Trần Ngọc Thêm.*Hệ thống liên kết văn bản tiếng Việt.* [Systém uspořádání textů ve vietnamštině.] TP Hồ Chí Minh: NXB GD, 1999.
- Trần Trí Dõi. *Giáo trình lịch sử tiếng Việt.*[Skripta dějiny vietnamského jazyka.] Hà Nội: NXB ĐHQG HN, 2007.

Trần Trọng Kim. *Việt Nam văn phạm trung học*. [Gramatika vietnamštiny pro střední školy.] Sài Gòn: NXB Tân Việt, 1941.

Trung tâm KHXH NV Quốc gia. *Ngữ pháp tiếng Việt*. [Gramatika vietnamštiny.] Hà Nội: NXB Khoa học xã hội, 2002.

Trường Đại học sư phạm. *Giáo trình về tiếng Việt*. [Skriptum vietnamského jazyka.] Hà Nội: NXB GD, 1962.

Ủy ban Khoa học Xã hội Việt Nam. *Ngữ pháp tiếng Việt*. [Gramatika vietnamštiny.] Hà Nội: NXB KHXH, 1983.

Vasiljev, I. *Za dědictvím starých Vietů*. Praha: Etnologický ústav AV ČR, 1999.

Văn Khôi. *Việt ngữ nghiên cứu*. [Výzkum vietnamského jazyka]. Hà Nội: NXB VN, 1955.

Văn Tân. *Từ điển tiếng Việt*. [Slovník vietnamského jazyka.] Hà Nội: NXB KHXH, 1977. Druhé vydání.

Văn xuôi lãng mạn Việt Nam (1930–1945) tập I [Próza vietnamského romantismu (1930–1945) I. díl.] Hà Nội: NXB KHXH, 1989.

Văn xuôi lãng mạn Việt Nam (1930–1945) tập II [Próza vietnamského romantismu (1930–1945) II. díl.] Hà Nội: NXB KHXH, 1989.

Văn xuôi lãng mạn Việt Nam (1930–1945) tập V [Próza vietnamského romantismu (1930–1945) V. díl.] Hà Nội: NXB KHXH, 1989.

Viện Ngôn ngữ học: *Những vấn đề ngôn ngữ học về các ngôn ngữ Phương Đông*. [Lingvistické otázky orientálních jazyků.] Hà Nội: NXB VTTKH, 1986.

Viện ngôn ngữ học: *Những vấn đề ngôn ngữ học về các ngôn ngữ phương Đông*. [Lingvistické otázky orientálních jazyků.] Hà Nội: VTTKH, 1986.

Viện Ngôn Ngữ. *Từ tiếng Việt*. [Slova ve vietnamštině.] Hà Nội, 1998.

Internetové zdroje:

Nguyễn Thị Ngọc Hân: *Sự chuyển nghĩa của từ tình thái trong câu phát ngôn tiếng Việt*. [Změna významu modálních slov ve vietnamských větách.]

Dostupné na [www](http://www.vns.edu.vn):

<http://www.vns.edu.vn/vns/images/stories/Bai_NCKH/14_NguyenThiNgocHan/4_nguyen%20thi%20ngoc%20han.pdf>

Nguyễn Thị Ngọc Hân. *Tiểu từ tình thái cuối câu và vai trò gắn kết với các kiểu phát ngôn*. [Koncové částice a jejich funkce v typech vět.]

Dostupné na www:

<http://www.vns.edu.vn/vns/images/stories/Bai_NCKH/14_NguyenThiNgocHan/5_nguyen%20thi%20ngoc%20han.pdf>

Hồ Thị Kiều Oanh. *Một số tiểu từ tình thái biểu đạt tính lịch sự trong hành động ngữ lời bằng tiếng Việt*. Tạp chí Ngôn ngữ và đời sống số 6 (164) 2009.

Dostupné na www:

<<http://www.vjol.info/index.php/NNDS/article/viewFile/10242/9398>>

Trịnh Cẩm Lan: *Biến thể ngữ pháp của một số tiểu từ tình thái cuối câu trong phương ngữ Nam Bộ*. Tạp chí Ngôn ngữ và đời sống, số 3 (173) – 2010

Dostupné na www: <http://tailieuso.udn.vn/bitstream/TTHL_125/1472/1/NN_0083.pdf>

Nguyễn Quang Châu, Phan Thị Tươi, Cao Hoàng Trụ. *Gắn nhãn từ loại cho tiếng Việt*. [Slovní druhy pro vietnamštinu.] Tạp chí phát triển KH và CN tập 9, số 2 năm 2006.

Dostupné na www:

<<http://www.vnulib.edu.vn:8000/dspace/bitstream/123456789/1801/1/sedev0206-02.pdf>>

Thông cáo báo chí của ASEANstats. [Tisková zpráva ASEANstats.] Dostupné na www:

<<https://www.gso.gov.vn/default.aspx?tabid=382&idmid=2&ItemID=15148>>

Aubaret, G. *Grammaire de la Langue Annamite suivie d'un Vocabulaire Français-Annamite et Annamite-Français*. Paris: Imprimerie Impériale, 1867. s. 50. Dostupné na www:

<https://archive.org/stream/bub_gb_6xhFAAAAcAAJ#page/n0/mode/2up>

Báo cáo kết quả chính thức Tổng điều tra dân số và nhà ở 1. 4. 209 [Oficiální zpráva o sčítání lidu a obytných domů 1. 4. 2009].

Dostupné na www:

<<https://www.gso.gov.vn/default.aspx?tabid=596&ItemID=9782>>